

19.6.2019

1/2019

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUKSEN VESIHENHÖIDON YHTEISTYÖRYHMÄN KOKOUS

Aika 19.6.2019 klo 13.00–15.45

Paikka Päijänne neuvotteluhuone, Keski-Suomen ELY-keskus, Jyväskylä

Läsnä	Kari Lehtinen	Keski-Suomen ELY-keskus (pj.)
	Kimmo Olkio	Keski-Suomen ELY-keskus (siht.)
	Marika Masalin-Weijo	Joutsan seutukunta
	Sirpa Peitsenheimo-Aarnio	Jyväskylän seutukunta
	Piia Koski	Jämsän seutukunta
	Niina Koivula	Keuruun seutukunta
	Raimo Pekkanen	Saarijärven-Viitasaaren seutukunta
	Jonna Heinänen	Äänekosken seutukunta
	Reino Hakkarainen	Kalatalousalueiden edustus
	Matti Havumäki	Keski-Suomen Kalatalouskeskus ry
	Juha Jämsén	Suomen metsäkeskus
	Seija Tiitinen-Salmela	Suomen metsäkeskus
	Niklas Björkvist	Metsähallitus
	Pauli Rintala	MTK, Keski-Suomen alueellinen metsätoimihenkilö
	Elina Nummela	MTK, Keski-Suomi
	Vesa Laitinen	ProAgria Keski-Suomi
	Juhani Paavola	Luonnonsuojeluliitto, Keski-Suomen piiri
	Jaakko Koppinen	Pelastetaan reittivedet ry
	Markku Hantunen	Jyväskylän Energia Oy
	Mari Nykänen	Pohjois-Savon ELY-keskus
	Merja Lehtinen	Keski-Suomen ELY-keskus, E-vastuualue
	Eino-Matti Hakala	Keski-Suomen ELY-keskus, L-vastuualue
	Ansa Selänne	Keski-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
	Kari Illmer	Keski-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
	Arja Koistinen	Keski-Suomen ELY-keskus, Y-vastuualue
	Hanna Arola	Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry (VESY-Suomi)
	Ari Huhtala	Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry (VESY-Suomi)

1. Kokouksen avaus ja yhteistyöryhmän jäsenten esittäytyminen

Kokouksen puheenjohtaja Kari Lehtinen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Avauksessa puheenjohtaja esitteli uuden hallitusohjelman keskeisiä ympäristöpoliittisia linjauksia:

- Ilmastotavoite Suomi hiilineutraaliksi 2035 on maailman kunniahimoisin. Hiilineutraalisuutta edistävien Hinku kuntien verkostoa pyritään laajentamaan. Myös kiertotalouden edistäminen kuuluu tärkeimpien tavoitteiden joukkoon.
- Lisää rahaa on luvassa muun muassa luonnonsuojeluun (rahoituksen kasvattaminen kokonaisuudessaan 100 milj. eurolla), vesienhoitoon ja sähköautojen latausinfraan rakentamiseen. Tehostettua Itämeren ja vesiensuojelun ohjelmaa jatketaan vähintään sen nykyisessä laajuudessaan vesien hyvän tilan saavuttamiseksi.
- Luontoympäristön monimuotoisuuden toimintaohjelma tulee sisältämään muun muassa kosteikkojen suojelua ja lintuvesien kunnostusta sekä soiden suojelua ja ennallistamista. METSO-ohjelmaa jatketaan.
- Kansallispuistoverkoja laajennetaan, mutta hallitusohjelmassa ei mainita uusia kansallispuistoja.
- Ympäristöministeriössä toivotaan, että alueen ympäristöviranomaisten resursseja voidaan lisätä.

Puheenjohtaja ehdotti, että vesiluonto ja vesiosaaminen tulisi nostaa Keski-Suomen vahvuudeksi (vrt. Kokemäenjoen vesistöalueelle valmistunut Vesivisio 2050).

Kokouksen alussa pidettiin esittelykierrros. Moni jäsen on aiemmassa kokouksessa osallistunut yhteistyöryhmän toimintaan.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Matti Havumäki, esitti edellisen kokouksen (6.11.2018) pöytäkirjaan muutosta kohtaan 3 (koskien "roskakalapyyntiä"). Päätettiin, että pöytäkirja hyväksytään seuraavin muutoksin: 1) lauseeseen lisätään sana "Pohjois-Päijänteellä" ja 2) lauseeseen sana "Jyväsjärvestä" korjataan sanalla "Päijänteestä". Korjatut lauseet ovat hyväksytyin muutoksin seuraavat:

- 1) "Matti Havumäki kertoi Jyväsjärvellä ja Pohjois-Päijänteellä toteutetusta "roskakalojen" pyynnistä ja totesi, että kalastajien innokkuutta luonnollisesti lisääisi, jos he saisivat siitä korvausta (1-2 €/kg)."
- 2) Havumäki esitti, että esim. Nenäinniemen puhdistamo voisi toimintansa kompensationsa tukea ravinteiden poistoa Päijänteestä.

3. Muuttuvan ilmaston vaikutukset vesistöihin

Noora Veijalainen SYKE vesikeskuksesta piti Skypen kautta esityksen aiheesta ”Muuttuvan ilmaston vaikutukset vesistöihin ja huomioiminen vesienhoidon suunnittelussa” (liite 1). Veijalaisen mukaan vesienhoitokaudella 2022-2027 ilmaston muutos otetaan aiempia kausia paremmin huomioon. Ilmasto-kestävyyden kannalta on tärkeää valita kestäviä, pitkän elinkaaren omaavia ja synergisiä toimenpiteitä. Esimerkiksi vesistöjen säännöstely voitaisiin muuttaa niin, ettei säännöstelyä sidota kalenteriin tarkasti. Esitysyhteys katkesi esityksen loppupuolella teknisten ongelmien vuoksi.

Keskusteltiin muuttuvan ilmaston vaikutuksista vesistöihin. Kasvavan sadannan seurauksena ravinteiden huuhtoutumisen lisääntyminen voi aiheuttaa riskiä vesistöjen rehevöitymiselle. Haittojen esiintymisessä tulee olemaan kohdekohtaisia eroja, esimerkiksi maantieteellisen sijainnin ja maan peitteisyyden mukaan (esim. talvikasvipeitteisyys). Ääri-ilmiöt aiheuttavat ongelmia myös virtaaman hallintaan ja tasaamiseen. Veijalainen totesi, että vaikka maassamme ääri-ilmiöiden merkitys kasvaa, niin Keski-Suomessa virtaamia tasaavien järvien suuri määrä helpottaa tilannetta. Rannikkoalueilla tilanne on huonompi vähäisten vesistöjen vuoksi.

Keskusteltiin myös valuma-alueilla tehtävien vesiensuojelutoimenpiteiden haastavuudesta rankkasateiden yleistyessä. Juha Jämsén kertoi, että KEMERA:n uutta kannustusjärjestelmää voidaan käyttää valuma-alueilla tehtävissä toimenpiteissä.

4. Vesienhoidon tehostamisohjelma

Ansa Selänne kertoi vesiensuojelun tehostamisohjelmasta (liite 2). Touko-kuussa Keski-Suomen ELY-keskukseen tuli 10 hakemusta koskien valtionavustusta vesistökunnostushankkeissa. ELY suhtautuu seitsemään hankkeeseen myönteisesti (budjetti 160 000 euroa). Ministeriöltä päätöksiä odotetaan kesäkuussa. ELY-keskus on hakenut ympäristöministeriöstä vesistökunnostusten asiantuntija – ja toimintaverkoston vahvistamiseen 3-vuotisia siirtomäärärahoja 100 000 euroa (ELY 60 000, ostopalvelut 40 000 euroa).

Reino Hakkarainen kertoi, että Keski-Suomessa monet osakaskunnat ovat pieniä ja tehottomia vesienhoidon kannalta. Kunnostustoimiin vaadittuja omarahoitusosuuksia on vaikea saada järjestyseen. Jotta kunnostuksia voitaisiin kunnolla lisätä, osakaskuntien tulisi yhdistyä suuremmiksi yksiköiksi.

Matti Havumäki totesi keskisuomalaisten osakaskuntien tilanteen olevan kirjava. Kalatalouskeskus voisi tiedustella osakaskunnilta halukkuutta toimintonsa yhdistämiseen. Varsinaista yhdistämistoimintaa varten tarvittaisiin kuitenkin ulkopuolista rahoitusta. Yhdistyneiden osakaskuntien toimiminen nykyistä suuremmilla vesialueilla edistäisi monin tavoin osakaskuntien perustointia ja vesienhoidollisia tavoitteita.

5. Vesienhoidon ajankohtaiset asiat

Merkittävien paineiden arviointi (liite 3)

Ansa Selänne kertoi esityksessään pintavesien tilaa heikentävistä tekijöistä ja niiden aiheuttamista paineista erityisesti ravinnekuormituksen osalta. Paineet ovat apuväline toimenpiteiden kohdistamisessa oikeisiin vesistöihin.

Ravinnekuormituksen merkittävyyden arviointi tehdään asiantuntija-arviona laskennallisen merkittävyydsarvion perusteella (valtakunnallinen ohje: Merkittävien tilaa heikentävien tekijöiden tunnistaminen pintavesissä). Laskennallista merkittävyydsarviota varten on luotu fosfori- ja typpikuormalle asteikot sen mukaan, mikä on sektorin aiheuttaman kuormituksen suuruus luonnonhuuhtoumaan verrattuna. Asteikolle valittiin neljä luokkaa: ei merkittävä, silmälläpidettävä, merkittävä, erittäin merkittävä. Periaatteena on, että mikäli sektorin kuormitus on merkittävä tai erittäin merkittävä nimettäisiin kuormituslähde merkittäväksi paineeksi. Silmälläpidettävä -luokassa kuormituslähde voitaisiin tapauskohtaisesti nimetä merkittäväksi ”yhdessä muiden kanssa” –perusteella. Selänne kertoi, että arvioimisessa on käytetty lisäksi päästö- ja vesistö-tarkkailuraportteja.

Kimmo Olkio kertoi merkittävistä hydrologis-morfologisista paineista, jotka perustuvat muodostumien HyMo-tilan arviointiin. Valtakunnallisen ohjeistuksen mukaiset paineet (muutokset) koskevat esimerkiksi uomien morfologisia ja hydrologisia muutoksia sekä esteitä. Merkittävälle muutoksille on esitettävä toimenpide-ehdotuksia muodostuman tilan parantamiseksi.

Pintavesien ekologinen luokittelu

Arja Koistinen kertoi ekologisen luokittelun perusteista, luokittelusta järvi- ja joki esimerkkien avulla sekä luokitteluun liittyvistä haasteista (liite 4). Ilmaston muuttumiseen liittyen valumien lisääntyminen näkyy muun muassa näkösyvyyden heikentymisenä ja kokemusten mukaan kiintoainehuuhtoumissa. Typpi näkyy fosforia huonommin valumissa, mutta satunnaisotannan mukaan ja karkeasti arvioiden typen määräkin voi valumissa lisääntyä.

Puheenjohtaja painotti vesistöjen ekologisella tilalla olevan merkitystä, koska lupapäätöksissä muodostuman tila otetaan huomioon. Esimerkiksi hyvä ekologinen tila ei saa heikentyä tyydyttäväksi. Lisäksi kuluvalle kaudella ympäristöministeriö priorisoi vesienhoidon ympäristötavoitteiden huomioon ottamista vesilain ja ympäristönsuojelulain lupamenettelyissä.

Käydyssä keskustelussa Ansa Selänne totesi, että vesienhoidon VEMU3-järjestelmässä on riskityökalu. Muodostuman ekologinen tila voidaan merkitä olevan riskissä, mikä tarkoittaa, että erinomainen tila on riskissä heikentyä hyväksi tai hyvä tyydyttäväksi. Vesienhoidon suunnittelussa toimenpiteitä suunnitellaan alle hyvän tilan olevien vesimuodostumien lisäksi niille vesille, joiden hyvä ja erinomainen tila uhkaa heikentyä.

Todettiin, että vesienhoitokaudelle 2022-2027 Ympäristöministeriön luvalla oli mahdollista ottaa Keski-Suomessa tarkasteluun vain 10 ja Suomessa vajaa 100 uutta muodostumaa.

Pohjavesien kemiallinen luokittelu sekä riskialueiden määrittely

Kari Illmer kertoi esityksessään muun muassa pohjavesien seurannasta, suojelusuunnitelmatilanteesta, pilaantuneista alueista ja pohjavesien luokittelutilanteesta (liite 5). Keskustelussa Illmer totesi, että laskennallisen arvion mukaan ilmastomuutos voi nostaa talvisen pohjaveden pintaa. Pohjaveden laadun heikentyminen on tulevaisuudessa mahdollista.

Vesienhoidon aikataulu 2019-2020

Ansa Selänne kertoi, että YM on myöntänyt pintavesien ekologiselle luokitukselle jatkoaikaa aiemmin kaavailusta toukokuun lopusta. Ekologinen luokittelu tullaan julkaisemaan elokuun lopussa (liite 6.). Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat pitää olla tarkistettuna/päivitettyinä syyskuuhun 2020 mennessä. Uusien vesienhoitosuunnitelmien (2022-2027) kuuleminen alkaa loka-kuussa 2020.

6. Muut asiat

Ari Huhtala kertoi meneillään olevasta VESY-Suomi-hankkeesta ja alueellisesta vesiensuojeluyhdistystoiminnasta (liite 7). Hankkeen toiminta-aika on tammikuu 2019 – kesäkuu 2020. Hankkeen yhtenä tavoitteena on perustaa Keski-Suomen vesi ja ympäristö ry, jonka toimialueena on maakunta. Tällä hetkellä Keski-Suomessa ei ole vastaavanlaisia vesiensuojeluyhdistyksiä. Huhtala kertoi, että hän ja Hanna Arola tulevat mielellään tapaamaan keskeisiä tahoja, kuten kuntia.

Todettiin, että vesiensuojeluyhdistys voisi olla hyvä yhteistyötaho mahdollisesti perustettavan vesistökuunnostusverkoston kanssa.

Jaakko Koppinen antoi yhteistyöryhmän jäsenille tiedoksi Pelastetaan reittivedet ry:n aloitteen turvemaiden vesiensuojelun tehostamiseksi (liite 8). Turvemaiden muokkauksesta aiheutuvat orgaaniset-/humuspäästöt tulisi tarkemmin ottaa huomioon vesiensuojelun toimenpiteissä.

Ansa Selänne kertoi, että parhaillaan päivitetään metsätalouden ja turvetuotannon vesienhoidon toimenpiteiden suunnitteluoppaita (ks. liite 6). Turvemaiden vesiensuojelutoimet tullaan siis erityisesti ottamaan huomioon vesienhoidon toimenpiteissä tulevalla kaudella. Keskeisten kysymysten (KEY) asiakirjassa ja palautteessa turvemaiden ongelmat nousivat myös hyvin esille.

Reino Hakkarainen toi esille kalatalousalueiden huolen elohopean kertymisestä petokaloihin. Kalojen elohopeapitoisuuksia tulisi siksi selvittää nykyistä tarkemmin.

Sovittiin, että pöytäkirjaan laitetaan latauslinkki ELY-keskuksen raporttiin nimeltä ”Hauen elohopeapitoisuudet Keski-Suomessa” (Marjut Mykrä ym, Keski-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, raportti 17/2015). Raportti on ladattavissa alla olevasta internetosoitteesta:

<https://docplayer.fi/5993579-Hauen-elohopeapitoisuudet-keski-suomessa.html>

Sovittiin, että aikataulusyistä esittämättä jääneet Kimmo Olkion ja Arja Koistisen esitykset lisätään pöytäkirjaan liitteinä (liitteet 9 ja 10).

7. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään syksyllä 2019. Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 15.45.

Muistion laati Kimmo Olkio

Liitteet

Liite 1. Noora Veijalainen: Muuttuvan ilmaston vaikutukset vesistöihin ja huomioiminen vesienhoidon suunnittelussa

Liite 2. Ansa Selänne: Veden vuoro – vesiensuojelun tehostamisohjelma

Liite 3. Ansa Selänne ja Kimmo Olkio: Merkittävien paineiden arviointi - tilaa heikentävien tekijöiden tunnistaminen pintavesissä

Liite 4. Arja Koistinen: Ekologisen tilan luokittelu

Liite 5. Kari Illmer: Keski-Suomen pohjavedet

Liite 6. Ansa Selänne: Vesienhoidon aikataulu 2019-2020

Liite 7. Ari Huhtala: VESY-Suomi hanke

Liite 8. Jaakko Koppinen: Pelastetaan reittivedet ry:n aloite turvemaiden vesiensuojelun tehostamiseksi

Liite 9. Kimmo Olkio: Jokien ja järvien hydrologis-morfologisten muutosten arviointi ja luokittelu

Liite 10. Arja Koistinen: Keski-Suomen pintavesien tilan seuranta